

Əhməd Şövqinin qürbət şeirlərində Buhturi “Siniyyə”sinin təsiri

Şahanə Şahbazova

AMEA Akademik Ziya Bünyadov adına Şərqsünaslıq İnstitutu. Azərbaycan.

E-mail: shahaneshahbaz@gmail.com

Annotasiya. Məqalədə Misir şairi Əhməd Şövqinin (1868-1932) “Siniyyə”si Abbasilər dövrünün məşhur şairlərindən olan Buhturinin (821-897) qəsidəsi ilə müqayisədə tədqiqata cəlb olunmuşdur. “Əndəlüsə səyahət” adlı bu qəsidə Buhturinin “Siniyyə” qəsidəsinə nəzirə olaraq yazılmışdır.

Buhturi nisbəsi ilə tanınan Əbu İbadə əl-Valid ibn Abid ət-Tai Şam diyarının Mənbic şəhərində anadan olmuşdur. Bədəvi tayfaları içərisində böyüyüb, onlardan ərəb dilinin fəhəhətini mənimsəmişdir. Sonra Bağdadda məskən salıb xəlifə Mütəvəkkil və vəziri Fəth ibn Xaqanı mədh edərək saray şairi vəzifəsini icra etmişdir. Abbasi xəlifəsi Mütəvəkkilin ölümündən sonra dərin məyusluq hissi ilə vətəni tərk edib fars diyarının Mədain şəhərinə səfər etmiş və orada mövcud olan əfsanəvi qədim şəhərin qalıqları qarşısında öz hisslərini nəzmə çəkərək məşhur “Siniyyə” qəsidəsini yaratmışdır.

Əmirilər şairi və “Şairlər əmiri” Əhməd Şövqi aristokratik saray mədəniyyətində böyümüş, Xədiv Tofiqin və ondan sonra Xədiv Abbasın sarayında çalışmışdır. Buhturinin Abbasi Sarayına qarşı olan bağlılığını mənə və üslubca təqlid etmişdir.

Əhməd Şövqi İspaniyada sürgündə olarkən vətən həsrəti ilə qələmə aldığı bu əsərində Buhturi yaradıcılığından həm klassik şeir formasını əxz etmiş, həm də mövzu cəhətdən bəhrələnmişdir. Buhturi öz şeirində qədim Şərqi əzəmətli dövləti olmuş Sasanilərin tarixindən yadigar qalan xarabalıqları təsvir edib, məyusluğunu ifadə edirsə, Əhməd Şövqi İspaniyada orta əsrlərdə mövcud olmuş müsəlman xilafətindən miras qalan abidələri tərənnüm etməklə bərabər, vətən həsrətini ifadə etmişdir.

Məqalədə ilk əvvəl Əhməd Şövqinin sürgün dövrü yaradıcılığı və “Əndəlüsə səyahət” qəsidəsi araşdırılmış, sonra hər iki şairin “Siniyyə”sindəki oxşar xüsusiyyətlər tədqiq olunmuşdur.

Açar sözlər: Əndəlüs abidələri, Əhməd Şövqinin “Siniyyə”si, Buhturinin “Siniyyə”si, Eyvan Kəsrə

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 10.04.2021; qəbul edilib – 17.04.2021

Influence of al-Buhturi's “Siniyyah” in Ahmad Shawqi's exile poems

Shahane Shahbazova

Institute of Oriental Studies named after Academician Ziya Bunyadov of ANAS. Azerbaijan.

E-mail: shahaneshahbaz@gmail.com

Abstract. This study explores the “Siniyyah” of Egyptian poet Ahmad Shawqi in comparison to the same qasida of al-Buhturi (821-897), one of the eminent Abbasid poets. His qasida entitled “The Journey to al-Andalus” was written as a *muaradah* (imitation) to the “Siniyyah” of al-Buhturi.

Abu Ubadah al-Walid ibn Ubayd Allah al-Tayyi, known as Bukhturi, was born in Manbij, Suria. He grew up among the bedouin tribes and mastered the eloquence of the Arabic language with them. Then he settled in Baghdad, praising the Caliph Mutawakkil and his vizier, Fath ibn Khaqan and enjoyed the patronage of caliph as a court poet. After the death of the Abbasid Caliph Mutawakkil, he left his homeland with a deep sense of despair and traveled to the Persian city of Madain, where he composed his famous poem “Siniyyah” in front of the ruins of the legendary ancient city.

The poet of emirs and “Emir of poets” Ahmad Shawqi grew up in the aristocratic palace culture, worked in the palace of Khedive Tewfik and then Khedive Abbas. He imitated Buhturi's attachment to the Abbasid Palace in meaning and style.

In this work, written by Ahmad Shawqi with nostalgia for his homeland while he was in exile in Spain, the poet borrowed both classical and poetic forms from al-Buhturi's work. Al-Buhturi describes the

ruins of the Sassanids, a great state in the ancient East in his poem and expresses his frustration, while Ahmad Shawqi praises the monuments inherited from the medieval Islamic Caliphate in Spain.

In the article, firstly, Ahmad Shawqi's work in exile and his poem "The Journal to al-Andalus" are explored and then the similarities between the two poets in "Siniyyah" are investigated.

Keywords: Andalusian monuments, the "Siniyyah" of Ahmad Shawqi, al Buhturi's "Siniyyah", the Iwan Kisra

Article history: received – 10.04.2021; accepted – 17.04.2021

Giriş / Introduction

"Əmirəl-şüəra" ünvanı ilə adını ərəb ədəbiyyatı tarixinə yazmış Əhməd Şövqi 1868-ci ildə Qahirədə kübar bir ailədə anadan olub. Atası kürd, çərkəz və yunan əsilli, anası türk və yunan mənşəli olub. Aristokratik saray mühitində böyümüş, həyatının ilk dövrünü saray şairi olaraq yaşamış Ə. Şövqinin hələ xədiv İsmayılın dövründən saray ilə əlaqəsi olmuşdur [6, s.10]. İsmayıl paşanın (h.i. 1863-1879) sarayında vəkil kimi çalışan nənəsi – yunan əsilli Temzar xanımın yanında böyümüş Əhməd Şövqini daha sonra Tofiq paşa (1879-1892) himayə etmişdir. Xədiv Tofiq onu hüquq təhsilini tamamlamaq üçün Fransaya göndərmiş, şair iki il Montipellier, iki il də Paris Universitetində hüquq və ədəbiyyat təhsili almışdır. Xədiv Tofiqdən sonra oğlu xədiv Abbas (1892-1914) da onu himayə etmiş və Ə.Şövqi yenə saray şairi vəzifəsini davam etdirmişdir; şair xədivə mədhiyələr həsr edərək qəsrdə böyük nüfuza sahib olmuşdur.

Əsas hissə / Main Part

Şairin yaradıcılığına nəzər salanda onun şeirində həm klassik ərəb poeziyasının, həm müasir Avropa ədəbiyyatının təsirini görürük. Şövqinin Əbü Nüvas, Buhturi, Əbu Təmmam, əl-Mütənəbbi, Əbu Firas və başqa şairlərin təmsil etdiyi Abbasi ədəbiyyatı ilə dərinlən tanışlığı bu təsirlər içərisində əhəmiyyətli yer tutur. Bütün bu təsirlərin qarşılığında Əhməd Şövqi özünəməxsus üslub yarada bilmişdir. Bu üslub onu Hafız İbrahim timsalında müasiri olduğu dövrün ədiblərindən daha çox Buhturi timsalında qədim dövr şairlərinə bağlamışdır. Buhturi ilə yaxınlığı bəlkə də hər iki şairin Abbasilər dövrünü təqlid etməsi və ənənəvi formanın mühafizəkarı olmasından irəli gəlmişdir. Lakin bu iki şairi birləşdirən xüsusiyyət vəzn, qafiyə, dil və leksikadan da kənara çıxır. Onları birləşdirən – nisgil-dir, Vətən həsrətidir.

Buhturi Abbasi xəlifəsi Mütəvəkkilin ölümündən sonra qüssə və kədər dolu ruhunu sakitləşdirmək üçün fars diyarının Mədain şəhərinə səfər edir. Ora çatanda bu şəhərin fars imperiyasının paytaxtı olduğu qədim zaman, Kəsrə sarayının onun qəlbində necə yer tutduğu gözündə canlanır, romalılar və farslar arasında baş vermiş "Antakiya" döyüşünü divarlarında əks etdirən gözəl rəsmlərin qalıqları şairi rıqqətə gətirir, bütün bunların yaratdığı təsir qarşısında şair məşhur qəsidəsini qələmə alır.

Əhməd Şövqi də ədəbiyyat sahəsində zirvədə olan zaman 1915-ci ildə II xədiv Abbas Hilmi ilə güclü əlaqəsinə görə, Misir üzərində protektoratlığı elan etmiş Britaniya hökuməti tərəfindən Misirdən sürgün edilir. İngilislər fikirləşirlər ki, onu sürgün etməklə cəzalandıracaqlar, lakin, bu dövrün yaratdığı nisgil, vətən həsrəti onun şair ruhunu daha da şövqə gətirir və o, bu dövrdə yaradıcılığının ən gözəl əsərlərini yaradır.

1. Əhməd Şövqinin sürgün dövrü yaradıcılığı

Əhməd Şövqi dörd illik sürgün dövrünün üç ilini Barselona şəhərində, bir ilini İspaniyanın cənubunda yerləşən Əndəlüs diyarında keçirir. Əndəlüs dövrü şairin poetik cəhətdən azadlığı və poeziyasında yenilikləri ilə təmsil olunur. Əhməd Şövqi bu müddət ərzində İspaniyanın, müsəlmanların və onların mədəniyyətlərinin tarixinə dair kitablarla tanış olmağa və eyni zamanda tarixi məkanlara – müsəlmanların Sevilya, Kardova və Qranadadakı tarixi abidələrini ziyarət etməyə imkan qazanır. Bu-

nunla yanaşı, Vətəndən uzaqda qəlbində ayrılığın kədəri baş qaldıranda şair şeir aləminə üz tutur, qürbətine ağlayır. Əhməd Şövqinin İspaniyadakı yaradıcılığının tədqiqatçısı Saleh Əştər bu dövrü öz-lüyündə dörd mərhələyə bölür [7, s.63-71].

1. Əhməd Şövqinin sürgün dövrü yaradıcılığının ilk pilləsi Suveyşdən Barselonaya gedən yolda olan mərhələdir. Bu zaman yalnız “Qanatu Suveyş” (“Suveyş kanalı”) qəsidəsi ilə məhdudlaşır. Şairin ailəsi ilə birgə gəmidə Barselonaya yollanan zaman qələmə aldığı bu əsəri “Əs-vaquz-zəhəb” kitabında on səhifədə yer alıb [4, s. 26-35].

2. İkinci mərhələ – Şairin Barselonada qaldığı üçillik dövrü əhatə edir. Bu mərhələyə dörd əsər daxil edilir: “Duvəlul-arab və uzəmül-İsləm” əsəri, “Risalətu Hafız” adlı şeir parçası, İbn Zeydunun “Nuniyyə”sinə nəzirə olaraq yazılan “Əndəlusiyyə” qəsidəsi və şairin öz anasına yazdığı mərsiyə.

3. Üçüncü mərhələ: Əndəlüsə səyahət. Bu mərhələdə üç əsəri var:

1- “Əndəlüsə səyahət” qəsidəsi və bu əsərin mənsur müqəddiməsi.

2- “Qureyş qartalı” (صقر القريش) muvaşşahı. Şövqi bu əsəri İbn Səhl əl-Əndəlusinin muvaşşahına yaxın üslubda işləyib, Qureyş qartalı Əbdürrəhman əd-Dəxilin həyatını nəql edir.

3- “Əndəlüs şahzadəsi” hekayəsi. 1932-ci ildə tamamladığı bu pyesi Əndəlüsdə olarkən “İşbiliyə qəsri”nin verdiyi ilhamla yazmağa başlamışdır.

4. Dördüncü mərhələ: Misirə qayıtması. Bu mərhələyə İspaniyaya qayıdandan sonra Əndəlüs-dən xatirə olaraq qələmə aldığı “Bəiyyə”si daxildir.

2. Əhməd Şövqinin “Əndəlüsə səyahət” qəsidəsi

Abbasilər dövrünün ən məşhur şairlərindən hesab olunan Əbu Ubadə əl-Valid ibn Yəhya Buhturinin (821-897) “صورة انطاكية” (“Antakiyanın təsviri”) qəsidəsinə nəzirə olaraq qələmə alınmış bu qəsidənin bütün misraları Sin hərfi ilə bitdiyinə görə “Siniyyə” adlanır. Əhməd Şövqi bu şeirini nəzi-rənin qaydalarına müvafiq olaraq eyni bəhrədə (xəfif bəhrində -فاعِلَاتُنْ مستفعلن فاعل اتن - fa' ilAtün müstəfilün fa' ilAtün), eyni qafiyə və eyni mövzu üzərində işləmişdir.

Əhməd Şövqi İslam abidələrini əyani şəkildə ilk dəfə 1919-cu ildə Barselonanı tərk edəndən sonra görmüşdür [7, s.31]. Özündə Əməvilər dövlətinin, İslam mədəniyyətinin qalıqlarını qoruyub saxlayan Əndəlüs torpağı onu ilhamlandırmış və şair bu günə qədər gəlmiş abidələr haqqında bu əsəri birbaşa ərsəyə gətirmişdir.

Qəsidə yüz altmış dörd beytdən və iki səhifəlik müqəddimədən ibarətdir. Müəllifin səc üslublu qafiyəli nəsrə yazdığı müqəddimədə müharibənin onu Əndəlüsə səyahət etməsinə səbəb olduğunu, Barselonada qalmağa vadar etdiyini bildirir, lakin bütün bu hadisələrin səbəbini göstərmir. Şair qeyd edir ki, əsəri 1918-ci ilin sonu İspaniyada sürgündə olan zaman Əndəlüsə etdiyi səyahətinin yaratdığı təəssüratlar üzərində ərsəyə gətirib. Eyni zamanda, Abbasi şairinin “Kəsra sarayı”nı vəsf etdiyi məş-hur “Siniyyə”sindən qəlib olaraq istifadə etdiyini də bildirir. Müqəddimədə Əndəlüsdən, Tuleytiladan danışır və deyir: “Hər bir daş qarşısında dayananda, yaxud, abidəni dövr edəndə onu beytlərdə əks etdirirdim... Sonra bu hekayələrlə bağlı ən gözəl sözləri dedim” [5, s.45].

Mövzu cəhətdən “Əndəlüsə səyahət” qəsidəsini üç yerə ayırmaq olar: ilk hissədə şair keçmiş günlərini yada salaraq nisgilini ifadə edir, ikinci hissədə ərəblərin Avropada itirdikləri hakimiyyətlə-rinə, məğlubiyyətlərinə görə məyusluğunu dilə gətirir, üçüncü hissədə İspaniyada müsəlmanlardan yadigar qalan tarixi abidələri vəsf edir.

Şeirdə vətən həsrətinin tərənnümü Əndəlüs və onun ölməz abidələrinin təsvirindən daha güclü, daha gözəldir. Bu mənada Əndəlüsün təsviri Buhturinin Kəsra sarayının vəsfi qədər uğurlu alınma-mışdır. Mətlə beytində şair gəncliyinin ətlalına və yaddan çıxmış günlərinə ağlayır, qəlbinin dərinlik-lərində hiss etdiyi acı izzətləri tam səmimi şəkildə dilə gətirir:

Gecə və gündüz unutturur. Mənə uşaqlığımdan və keçmiş günlərimdən danış.

Xatirələrlə zəngin gəncliyimi vəsf et:

Şiltaq səba kimi əsdi, şirin yuxu və ötəri həzz kimi keçdi

Misiri soruş: qəlb onu unuttu? Ya zaman qəlbin yarasını sağaltdı? [5, s.45, 46]

“Qurani-Kərim”də təsvir olunan “gecə və gündüzün növbələşməsi” (اختلاف النهار و الليل) hər şeyi sonluğuna aparan zamanın ifadəsidir. Bu beytlərlə zaman və ölüm anlayışlarından kənar bir mənbədən doğan bağlılıq hissi təcəssüm olunmuşdur. Qəsidənin əsas məzmununu təşkil edən sürgün dövrünün Vətən həsrəti iki beytdə ən yüksək zirvədə təmsil olunur:

Ah, mənim vətənim, əgər mən əbədiyyətə qovuşsaydım, mənim ruhum uzun zaman ona görə səmalarda olardı.

Allah şahiddir, o (mənim ölkəm) heç vaxt nə gözlərimdən uzaq deyil, nə də qəlbimdən [5, s.45].

Öz nisgilini qələmə aldıqdan sonra şair əsas mövzu ilə əlaqə yaradır, – “dövlətlər də insanlar kimi əcdadların əməllərinə əsir olub bədbəxliyə düşər olurlar” (بول كالجبال مرتهات بقيام من الجود وتعس) [5, s.48], – deyərək uzaq düşdüyü Vətəninin xatirəsindən müsəlman İspaniyası əl-Əndəlüsün tarixi abidələrinin mövcud görüntüsünün təsvirinə keçir. Ərəblərin Əndəlüsü tərk etməsindən təəssüflənir, onların bura necə gəldiyini və gəmilərlə necə tərk etdiyini qəsidəsində təsvir edir.

Şair qəsidədə Əndəlüsə səyahəti İspaniyada Əməvilərin hakimiyyətini quran Əbdürrəhman əd-Dəxili yada salmaqla başlayır, sonra İspaniyada islam incəsənətinin digər iftixar mənbəyi, insan yaradıcılığının möcüzəsi olan “Qasrul-Hamra”-nı (*Qırmızı qəsr*, isp. *Alhambra*), Qranada qalasını tərənnüm edir.

Qranada ərəblərin İspaniyada son qalası olmuşdur. 1492-ci ildə “Bəni-l-Əhmər”-in son məliki Əbi Abdullah əs-Sağir Ferdinand İzabelaya açarı təslim edərək oradan çıxıb. Şair Qranadada “Vaşinton İrfənc” mehmanxanasının foyesində son ərəb məliki Əbu Abdullahın katolik məlikinə şəhərin açarlarını təslim edən yağlı boyalı böyük şəkli qarşısında təslim olmuş ərəblərin həsrətini, kədərini eyni şövqlə özündə hiss edir. Əndəlüsdə ərəb şən-şöhrətinin hekayəsinin acı utancverici sonluğunu beytlərdə əks etdirir [5, s.50-52].

3. Əhməd Şövqi və Buhturi “Siniyyə”sinin oxşar xüsusiyyətləri

Buhturinin “Siniyyə”si əlli altı beytdən ibarətdir. İlk on beyt öz halından və zəmanəsindən şikayət, altı beyt düşər olduğu vəziyyətin tarixi səbəbi haqqındadır, sonrakı altı beyt farsların əzəmətinə və qalan beytlər Kəsra eyvanının vəsfinə həsr edilib.

“Eyvan Kəsra” abidəsinin tarixinə gəlincə, Kəsranın sarayının yerləşdiyi, ərəblərin “əl-Mədain” adlandırdıqları şəhər e.ə. 57-37-ci illərdə hakimiyyətdə olmuş Əşkani şahı Birinci Urdun dövründə salınmış və Teysəfon-Ktesifon adı ilə tanınmışdır. 540-cı ildə farslar Suriyada Roma İmperatorluğuna məxsus Antakiya şəhərini tutduqdan sonra Mədain şəhərində Antakiya üslubunda binalar tikdirmişlər. Bizim günlərdə Mədain şəhərinin qalıqlarından yalnız “Kəsra eyvanı” və ya “Kəsra tağı” adlandırılan divarlar qalmışdır. Tağın arxasında 550-ci ildə Ənuşirəvan şahın əmri ilə tikilmiş Ağ saray yerləşmişdir. [1, s. 52, 53]

Qədim dövrün ən böyük dövlətlərindən birinin paytaxtı olmuş Mədain şəhərinin qalıqları sonralar şairlərin – qədim ərəb şeirində olduğu kimi – qarşısında dayanıb keçmiş xatirələrini canlandırdıqları ətlala (köhnə obanın qalıqlarına) çevrilir.

XII əsrdə yaşamış görkəmli Azərbaycan şairi Xaqani Şirvaninin bu mövzuda qələmə aldığı “Mədain xərəbələri” qəsidəsi ədəbiyyatımızın şah əsərlərindən sayılır. Bu əsəri yazarkən Xaqaninin ərəb şairi Buhturinin “Siniyyə”sindən bəhrələndiyi fikri də mövcuddur [3, s.47].

Buhturi isə bu qəsidəsində ondan əvvəl İvan-Kəsra mövzusunun qələmə almış Adəm bin Abd əl-Əzizin “Nuniyyə”si və əslən azərbaycanlı olan “məvali” şair Əbu-l-Abbas əl-Əmaninin Bəni-Üməyanın məhv olmuş hakimiyyətinə ağıladığı “Siniyyə”sindən bəhrələnməmişdir [8, s.88].

Buhturidən sonra ərəb poeziyasında bir sıra şairlər həmin mövzuya müraciət etmişlər. XX əsr ərəb şairləri də bu tarixi abidə ilə bağlı düşüncələrini nəzmə çevirmişlər. İraq şairləri əs-Seyid Mahmud əl-Həbubi və əş-Şeyx Əbdülmünim əl-Fərtusu Mədainə ayrıca qəsidələr həsr etmişlər [1, s.56].

Şövqi “nəsb”in klassik ərəb qəsidəsindəki quruluşundan istifadə edərək, nostalji hisslərini və vətən həsrətini Misir millətinin firon və ərəb-islam kimliyi ilə səciyyələnən özünəməxsus xarakteri ilə birləşdirmişdir. Ərəb ədəbiyyatı tədqiqatçısı Yaroslav Stetkeviç Ə.Şövqini bu baxımdan klassik

ərəb şairləri ilə bir sıraya qoyur, qəsidəni “*ərəb poetik irsinin açarı*” hesab edir və Əhməd Şövqini “*bu açarı mənimsəmiş somuncu şair*” kimi dəyərləndirir [2, s.13].

Misir şairi Əhməd Şövqinin Abbasi şairinin ənənəsini davam etdirərək bu mövzuya müraciət etməsi ilk növbədə taleyin rast saldığı oxşar vəziyyətlə bağlıdır. Buhturi də Əhməd Şövqi kimi bir zamanlar saray şairi olaraq böyük nüfuz qazanmış, sonra mövcud siyasi vəziyyətlə vətəni tərk etmək məcburiyyətində qalaraq saraydan və yaxın adamlarından uzaqlaşmışdır. Hər iki şairi duyğulandıraraq şövqə gətirən, sarayda sürdükləri cah-cəlallı həyatlarını, gəncliyi xatirələrində canlandıran məkan da oxşardır. Buhturi farsların ehtişamlı sarayından qalan Kəsra eyvanı qarşısında vəcdə gəlib duyğularını ifadə edirsə, Əhməd Şövqi qüdrətli ərəb xilafətinin keçmiş cəlalının bir nişanəsi olan qəsrələr ətrafında dolaşaraq nisgilini dilə gətirir, vətən sevgisini izhar eləyir. Hər iki şair bu cansız əzəmətli abidələrin acı taleyini öz talelərinə oxşatmışdır.

Buhturi qəsidənin əvvəlində özünün kədər və nisgilini ifadə edir, Mədainə getmək səbəbini bildirir. Sonra Eyvan Kəsranı vəsf edir, farsların aqibətini göstərir, bundan ibrət əxz eləyir. Şövqi də əsərini Vətən nisgili ilə başlayıb müsəlmanların taleyinə yazılmış kədəri və onların sürgün olunduğu “əl-Hamra”-nı təsvir etmişdir.

Hər iki şeirdə bir-biri ilə uzlaşan, dərin, mürəkkəbliyi və qeyri-müəyyənliyi olmayan fikirlər görürük. İki qəsidə arasında yeganə fərq müəyyən qədər əsərin ana xəttində özünü göstərir: Buhturi əsərini qədim abidələrdən ibrət götürmək xətti üzərində qurubsa, Şövqinin şeirinin ana xəttini Vətən həsrəti və yurduna qayıtmağın şövqü təşkil edir.

Nəticə / Conclusion

Vətəninə baş vermiş siyasi hadisələr nəticəsində ömrünün beş ilini İspaniyada keçirən böyük Misir şairi Əhməd Şövqinin Əndəlüsün küləyinin ətrini, şanlı keçmişini, ölməz tarixi abidələrini tərənnüm etdiyi iki böyük qəsidəsi vardır. Bunlardan biri “Eyvan Kəsra” qəsidəsinin müəllifi böyük Abbasi şairi əl-Buhturiyə nəzirə olaraq yazdığı “الرحلة الى الأندلس” (*Əndəlüsə səyahət*) qəsidəsi (*Siniyyə*), digəri Əndəlüs şairi İbn Zeyduna nəzirə olaraq yazdığı “اندلسية” (*Əndəlusiyə*) qəsidəsidir (*Nuniyyə*).

Şövqi ərəb şeiri ənənələrində yaratdığı bu əsərlərdə özünəməxsus sehrli ahəngi ilə başda Buhturi olmaqla klassik şeir üslubuna yeni rəng qata bilmişdir. Şairin fikirlərini məşğul edən, qəsidəsinin ifadə etdiyi incəliklərə istiqamətləndirən “nostalgiya”dır. “Siniyyə” qəsidəsində məhz nostalji hissələrin tərənnümü Abbasi şairi Buhturini sürgün olmuş şairə yaxınlaşdırmışdır. Hər iki şeirdə əzab çəkmiş qəlbi eşidirik, dərd yüklənmiş qərib insanın göz yaşının şahidi oluruq. Natamam sonluqla bitməsinə baxmayaraq, “Əndəlüsə səyahət” qəsidəsinin xüsusi bir şövq və dəqiq ifadələrlə zənginliyi onun oxucunun qəlbinə yol tapmasına səbəb olmuş və onu ölümsüz Əndəlüs abidələri kimi nəsillərin qulağında hələ uzun zaman səslənəcək əbədiyyət nəğməsinə çevirmişdir.

Ədəbiyyat / References

1. Həmidov İ. Azərbaycan ədəbiyyatı klassikləri ərəb ədəbiyyatşünaslığında. Bakı: Elm, 2007.
2. Noorani Yaseen. At the Threshold of World Literature: Ahmad Shawqi. 15 p. pdf
3. Zeynalova E. Xaqani Şirvaninin şəxsiyyəti və irsi Yaxın-Orta Şərq və Qafqazın multikultural mühiti müstəvisində. Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığı: Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun əsərləri, 2019, N2.
4. أحمد شوقي. أسواق الذهب. مصر: مطبعة الهلال
5. أحمد شوقي. شوقيات. الجزء الثاني. مكتبة مصر. 193 ص
6. شوقي ضيف. شوقي: شاعر العصر الحديث. القاهرة: الهيئة المصرية العامة للكتاب, 2010.
7. صالح الأشر. اندلسيات شوقي: بحث تطبيقي في أدب شوقي في المنفى و أثر الأندلس في شخصيته و فنه/ الطبعة الاولى. مطبعة جامعة دمشق, 1959
8. محمد الأمين المؤدب. معالم و عوالم في بلاغة النص الشعري القديم. - بيروت: مؤسسة الرحاب الحديثة

Влияние «Синийе» аль-Бухтури в стихах Ахмада Шауки в изгнании

Шахане Шахбазова

Институт востоковедения НАНА имени академика Зия Буниядова. Азербайджан.

E-mail: shahaneshahbaz@gmail.com

Статья опирается на исследование «Синийе» египетского поэта Ахмада Шауки (1868-1932), в сравнении с касидой одного из выдающихся поэтов эпохи Аббасидов Аль-Бухтури (821–897). Касида А. Шауки, озаглавленная «Путешествие в аль-Андалус», была написана как *муарада* (подражание) на «Синийе» аль-Бухтури.

Абу Убада аль-Валид ибн Убайдаллах аль-Бухтури родился в Манбидже в Сирии. Он вырос среди бедуинских племен и научился у них красноречию арабского языка. Затем он поселился в Багдаде, восхвалял халифа Мутаваккила и его визиря Фатха ибн Хагана и пользовался покровительством халифа как придворный поэт. После смерти Аббасидского халифа Мутаваккила он покинул свою родину в глубоком отчаянии и отправился в персидский город Мадаин, где написал свою знаменитую поэму «Синийе» перед руинами легендарного древнего города. «Поэт эмиров» и «Эмир поэтов» Ахмад Шауки вырос в дворцовой аристократической культуре, работал во дворце хедива Тевфика, а затем хедива Аббаса. Он перенял привязанность аль-Бухтури к дворцу Аббасидов по значению и стилю.

В этом произведении, написанном Ахмадом Шауки с ностальгией по своей родине, находясь в изгнании в Испании, он позаимствовал как классические, так и поэтические формы из творчества аль-Бухтури. Аль-Бухтури в своей поэме описывает руины великого государства Сасанидов на древнем Востоке и выражает свое разочарование, в то время как Ахмад Шауки воспекает памятники, унаследованные от средневекового исламского халифата в Испании.

В этой статье исследуется работа Ахмада Шауки в изгнании и его стихотворение «Путешествие в аль-Андалус», а затем анализируются сходства между двумя поэтами в «Синийе».

Ключевые слова: памятники Андалусии, «Синийе» Ахмада Шауки, «Синийе» аль-Бухтури, Айван-Касра